

СУТНІСТЬ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

***Анотація.** Проблеми формування якісного обліково-інформаційного забезпечення потреб менеджменту тісно пов'язані з розвитком сучасних інформаційних технологій. Саме використання можливостей комп'ютеризації інформаційних процесів є основою створення єдиних інтегрованих інформаційних систем, які здатні оперативно задовольняти управлінців усіх рівнів в повній і достовірній інформації. Основні організаційно-технологічні підходи до створення інтегрованих систем обліку в аграрних підприємствах розкрито в даній статті.*

***Ключові слова.** Обліково-інформаційна система, господарських облік, оперативний облік, бухгалтерський облік, стратегічний облік, статистичний облік.*

Постановка проблеми. Організація ефективного управління будь-яким підприємством вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяги, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, про формування витрат та фінансові результати діяльності тощо. Як справедливо зазначає М. Пушкар «... суспільство вимагає об'єктивної інформації про всі процеси, які відбуваються у виробництві, а це означає, що необхідний такий суспільний інститут, який би гарантував отримання неупередженої об'єктивної інформації про матеріальне виробництво», але ми б не стали так однозначно стверджувати, що «...таким об'єктивним інститутом в будь-якому суспільстві є бухгалтерський облік зі своїми специфічними методами узагальнення інформації» [16, с.26]. Адже при створенні системи обліку, яка б охоплювала всі аспекти діяльності підприємства необхідно враховувати: потребу керівництва в оперативному отриманні інформації як облікового, так і технологічного характеру; необхідність складання статистичної та податкової звітності; формування перспективних планів і прогнозів. Для задоволення всіх цих потреб необхідно передбачити можливість накопичення великої кількості показників, які, як

правило, не відображаються в традиційній системі не тільки бухгалтерського, але й господарського обліку.

Вдосконалення і розвиток інформаційних технологій, поява сучасних видів обчислювальної техніки, а також нових підходів в управлінні й інформаційному забезпеченні потреб керівництва різного рівня, розширили сферу застосування обліку та використання обліково-аналітичної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблем інформаційного забезпечення управління аграрними підприємствами висвітлені в роботах таких вчених як: М. Бондара, Ф. Бутинця, Н.Голянчук, В.Жука, І.Мельниченка, В.Піскунова, Л.Пісьмаченко, О.Подолянчука, С.Попадюка, І.Садовської, А. Шатохіної та інших. У роботах цих та інших авторів розкрито різні аспекти формування та використання облікової інформації з метою аналізу та управління підприємствами на основі застосуванні комп'ютерних технологій. Проте проблеми створення уніфікованого інтегрованого інформаційного простору наразі висвітлено не достатньо повно, що й зумовило написання даної статті.

Ціль роботи. Метою даної роботи є розкриття сутності та особливості створення єдиної інтегрованої інформаційної системи на основі застосування комп'ютерних технологій в аграрних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що не зважаючи на те, що в сучасній науковій літературі досить широко використовуються словосполучення «обліково-інформаційне забезпечення управління», обліково-аналітичне забезпечення управління [2, 4, 6, 9, 14, 17, 20 та ін.], ці поняття чітко не визначені ні в нормативних документах, ні в окремих наукових працях.

При цьому зауважимо, що в науковій літературі більш широко використовується термін «обліково-аналітична система управління» під яким одні автори розуміють «... здатність до накопичення, класифікації, узагальнення та передавання інформації, яка допомагає керівникам приймати рішення, здійснювати планування, контролювати діяльність підприємства та вимірювати показники його функціонування, тобто здійснювати управління підприємством.» [17, с.502], що за своїм змістом дуже близьке до визначення

управлінського обліку. Інші, зважаючи на те, що на долю обліково-аналітичної інформації припадає близько 70% економічної інформації не дають чіткого визначення цього поняття, але стверджують, що кількість (обсяги) обліково-аналітичної інформації, можливості її обробки й прикладний характер впливають на якість управлінських рішень [2, с.14]. Деякі автори розкривають суть обліково-аналітичного забезпечення як здійснення «...облікових та аналітичних процедур у режимі реального часу, виявлення відхилень від запланованих показників і використання отриманих результатів для прийняття управлінських рішень» [4, с.408], що за своїм змістом дуже близьке до визначення оперативного обліку.

Окрема група вчених за результатами проведених досліджень дійшла висновку про необхідність формування єдиної інтегрованої «обліково-аналітичної системи підприємства» і в своїх роботах розкривають сутність цієї системи [3, 7, 9] як цілеспрямоване формування інформаційних потоків, підпорядкованих вимогам планування, аналізу, підготовки ефективних управлінських рішень і контролю за їх виконанням у фінансовій діяльності підприємства. При цьому В.Жук зазначає, що існуюча система обробки фінансової та статистичної звітності сільськогосподарських підприємств України є мало прийнятною для ефективного забезпечення інформацією потреб управління [6, 55].

Оскільки інформаційні потоки формуються відповідно до потреб систем управління доцільно враховувати технічні та поведінкові аспекти, які виникають при впровадженні даних систем. При цьому технічні аспекти управлінської системи обліку та контролю класифікують за двома категоріями: релевантність інформації, що формується в даній системі, і масштаб системи. Релевантність інформації характеризує ступінь корисності інформації для прийняття рішень та здійснення контролю і оцінюється за такими параметрами: точність, своєчасність, сумісність (послідовність) і гнучкість інформації. З точки зору масштабності управлінська система обліку та контролю повинна

охоплювати всі без виключення структурні підрозділи та центри відповідальності підприємства [1, с. 548-549].

До поведінкових аспектів окремі автори відносять:

- впровадження в модель управлінської системи обліку та контролю кодексу етичної поведінки;
- використання сукупності короткострокових і довгострокових якісних і кількісних показників виконання (збалансованої системи показників);
- наділення співробітників повноваженнями приймати рішення і брати участь у розробці управлінської системи обліку та контролю;
- розробка відповідної системи стимулювання за досягнуті результати [1, с. 589].

У свою чергу Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер і Ш. Датар також розглядають питання, що стосуються суті і значення системи управління результатами діяльності організації, маючи на увазі під нею систему управлінського контролю. Автори вважають, що під системою управлінського контролю слід розуміти «систему збору та використання інформації з метою допомоги і координації процесів прийняття управлінських рішень в області планування і контролю діяльності підрозділів організації, а також управління персоналом. Метою системи управління підрозділами є прийняття найбільш ефективних колективних управлінських рішень» [19, с. 924]. Ці автори вказують на те, що формалізована система управлінського контролю включає докладні правила, процедури, оціночні показники, ініціативні плани і складається з декількох складових, включаючи управлінський облік, управління персоналом, управління якістю і т.д. [19, с. 925].

Таким чином, ми переконані, що інтегрований підхід до управління підприємством необхідно застосовувати і до основного джерела інформації - обліку. Такої ж точки зору дотримується В.А.Піскунов, стверджуючи, що «основною метою облікової системи є формування інформації для оперативного, поточного та перспективного управління шляхом зосередження функцій управління в центрах прийняття управлінських рішень. Рішення

поставлених перед обліковою системою завдань можливе при інтегрованому підході, взаємозв'язок і взаємодія всіх підсистем обліку, іменованих в даний час в теорії і практиці бухгалтерським, податковим, управлінськими і статистичними» [12, с. 15]. Він пропонує наступні підсистеми обліково-інформаційної системи: статистика, бухгалтерський облік, податковий облік, оперативно-аналітичний облік.

Ми підтримуємо вищезгаданого автора, в тому, що наразі є необхідність системного підходу до розкриття сутності обліку як інтегрованої системи обліково-інформаційного забезпечення управління до складу якої входить низка підсистем та окремих елементів, але не погоджуємося з дещо спрощеним їх переліком.

С.Суворова, розглядаючи питання формування облікової системи організації та економічного інформаційного простору, вказує на те, що «...облікова система підприємства як сукупність різних видів обліку демонструє перехід від диференційованості до інтегрованості, і в інтегративному аспекті найбільший інтерес представляють дослідження, що відображають взаємозв'язки між цими видами обліку» [18, с. 52-53].

Ми дотримуємося, точки зору тих вчених, які вважають, що управлінський облік - не результат штучного поділу «інтегрованої системи обліку», а цілеспрямований розвиток обліку, перетворення його в надійного постачальника обробленої інформації для потреб управління, участі бухгалтера в управлінні як розробника проектів управлінських рішень. Тому в даний час якісна зміна повинна зазнавати саме інформаційна система управління. Це обумовлено тим, що історично особлива увага приділялася виробничому обліку, в той час як об'єктів управління значно більше, зокрема, витрати на екологію, різні ризики організації, транспортні витрати по видам транспорту та інші. Таким чином, управління багатьма об'єктами випадає зі сфери управлінського обліку [19, с. 71].

У процесі управління організацією незалежно від її форми власності обробляється численна економічна інформація. Провідна роль в загальній її

сукупності належить обліково-аналітичної економічної інформації, що обумовлено специфікою бухгалтерського обліку, який, функціонуючи в системі управління і охоплюючи процеси виробництва, обігу та розподілу продукту, формує повну інформацію про кругообіг засобів [5, с. 38].

Розробка і використання різних управлінських систем обліку і контролю передбачає сприяння менеджерам у процесі планування активів організації та управління ними. Така інформація, на думку В.Ф.Палія, має забезпечувати системи контролю та управління. До них відносяться: контроль прийнятих припущень; контроль цілей (пріоритетних напрямів) діяльності; контроль планів; контроль ресурсів; контроль поточної діяльності [11, с. 199-203].

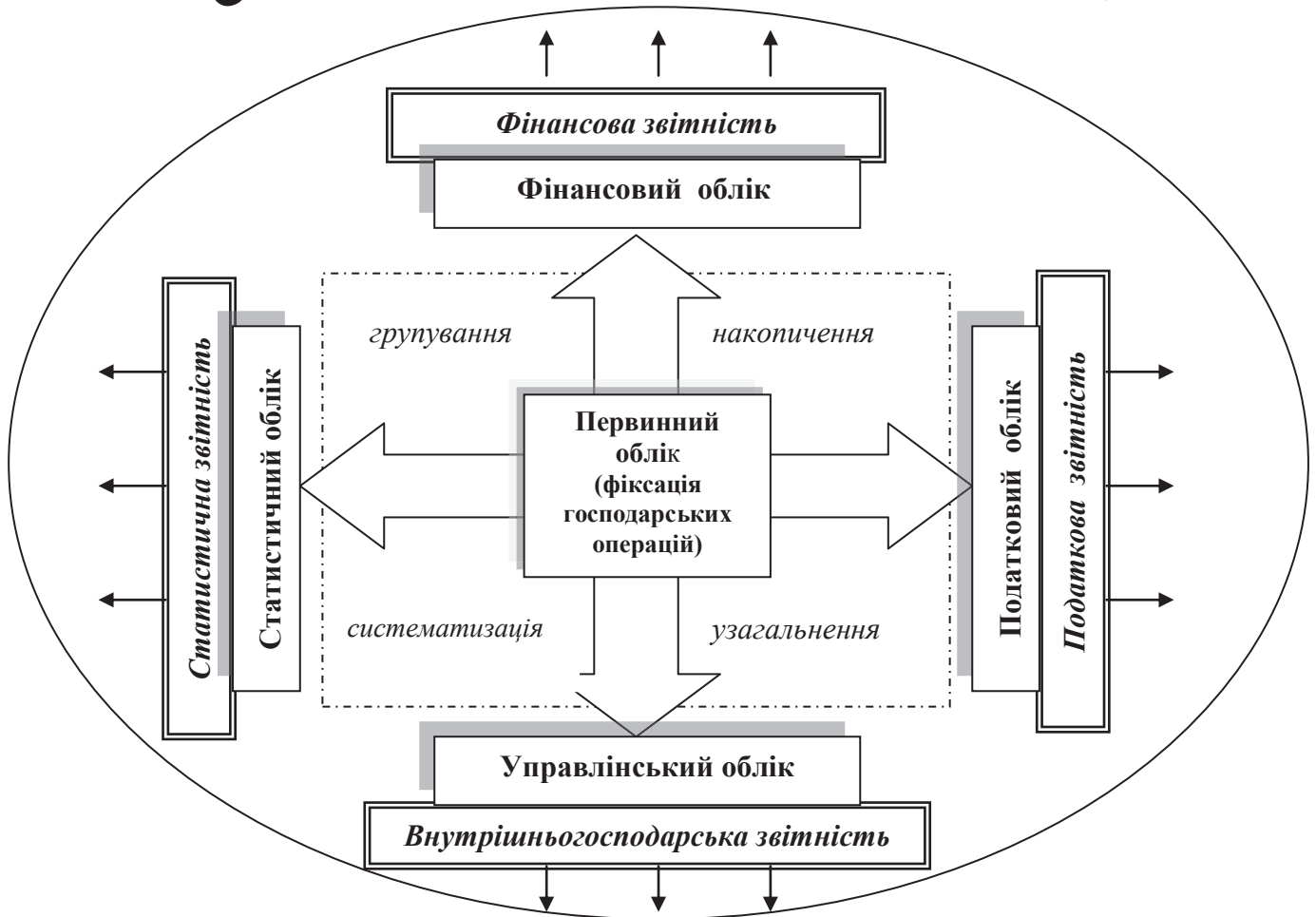
Організація обліково-інформаційного забезпечення управління в аграрних підприємствах за названими вище напрямками є актуальним та показує, що управлінський облік є складною інформаційною системою, що складається з взаємозв'язаних напрямів, кожен з яких має свої завдання, функції та способи формування інформації.

Стратегія розвитку бізнесу передбачає забезпечення максимальної рентабельності і фінансової стійкості. На сьогоднішній день у вдосконаленні системи обліку на рівні кожного господарюючого суб'єкта криються величезні, до теперішнього часу мало затребувані резерви підвищення ефективності управління та виробничо-господарської діяльності підприємства в цілому. Обліково-інформаційне забезпечення управління в аграрному підприємстві, з нашої точки зору, має забезпечувати комплексне дослідження всіх об'єктів обліку та узагальнення даних, що надаються керівництву організації для прийняття узгодженого рішення. Саме такий підхід дозволить сформувати обліково-інформаційне середовище, що сприятиме перспективному розвитку і уникненню банкрутства аграрного підприємства, оскільки дана інформація може розглядатися в різних напрямках, під різним кутом зору і за різними оцінками.

Облік діяльності аграрних підприємств розвивається як наука і в межах загальної економічної теорії, і як частина єдиної обліково-інформаційної

системи, до якої включаються фінансовий, статистичний, управлінський, податковий та інші види обліку, кожен з яких має свої зміст і мету. Єдність цієї системи будується на основі первинного обліку як джерела інформації для подальшого накопичення, систематизації та узагальнення даних відповідно до завдань та вимог кожного виду обліку (рис. 1).

ЗОВНІШНІ КОРИСТУВАЧІ

Внутрішні користувачі

Рис.1. Модель сучасного обліково-інформаційного забезпечення управління в аграрних підприємствах

Таким чином проведені дослідження показали, що облік слід розглядати в єдності його різноманіття, в залежності від цілей і завдань. У залежності від потреб користувачів вся система обліку постійно перебуває в стадії

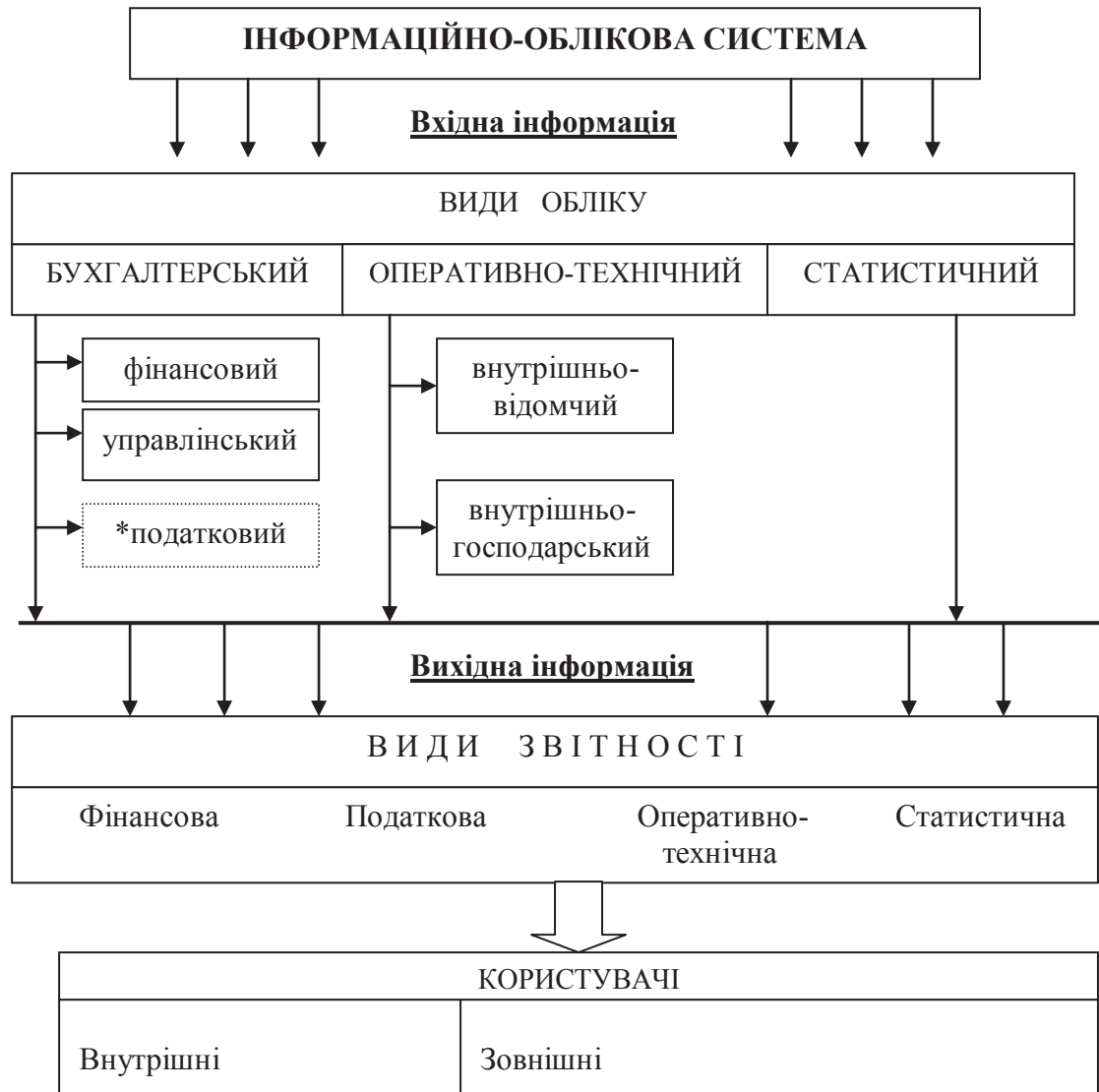
вдосконалення, уточнення і подальшого розвитку. Досліджені концептуальні питання обліку дозволяють зробити висновок про те, що проблеми теорії та практики розвитку обліку в цілому та його використання в різних аспектах управління підприємством потребує подальшого вдосконалення.

Разом з тим, гармонійний розвиток обліку можливий лише при визначенні цілей і завдань, які перед ним висувують зацікавлені користувачі як на рівні самого підприємства, так і на рівні регіону й держави. Отже необхідність обліково-інформаційного забезпечення нерозривно пов'язана з потребами сталого розвитку економіки кожного господарюючого суб'єкта, регіону і держави. При цьому організація самого господарюючого суб'єкта (його розміри, організаційно-правова форма, тощо) також впливають на стан і подальший розвиток обліково-інформаційної системи цього суб'єкта.

У цілому, ми цілком підтримуємо Л.Пісьмаченко [13], яка вважає, що «...задоволення інформаційних потреб користувачів різного ґатунку можна здійснити через організацію на підприємстві виваженої та узгодженої за всіма параметрами інтегрованої системи обліку, яка має наступний вигляд (рис. 2).

У цілому з даного рисунку видно, що інтегрована обліково-інформаційна система враховує потреби користувачів різного рівня, а це передбачає органічне поєднання в єдину взаємопов'язану систему бухгалтерського, оперативного-технічного і статистичного обліку з врахуванням необхідності відображення в них показників податкової звітності. Проте ми вважаємо, що наразі така система не враховує головної особливості сучасного менеджменту – його спрямованості на досягнення довгострокових цілей, тобто стратегічних завдань, що постають при управлінні підприємствами.

У науковій літературі вже є цікаві напрацювання в сфері розкриття сутності й організації стратегічного обліку [10], але вони не розкривають комплексного характеру стратегічного обліку й не достатньо чітко вказують на його місце в системі господарського обліку.

*Згідно чинного законодавства податковий облік не відноситься до видів господарського обліку, але його дані використовуються при накопиченні та наданні інформації користувачам.

Рис. 2. Інтегрована система обліку діяльності підприємства [за даними 13, с. 272]

Аналіз наукових досліджень в царині удосконалення облікової системи за останні роки показав, що в наукових колах вже є розуміння необхідності й сутності інтегрованої системи обліку, яка здійснюється на двох інтеграційних рівнях вертикальному – оперативно-технічний, бухгалтерський та статистичний облік та горизонтальному – фінансовий і управлінський облік [8]. Проте ми вважаємо, що при горизонтальній інтеграції необхідно поглибити джерела

формування обліково-інформаційного забезпечення управління шляхом видокремлення в системі управлінського обліку оперативного й стратегічного обліку. У такому випадку процес інтеграції обліково-інформаційного забезпечення потреб управління ми пропонуємо представити у наступному вигляді (рис.3).

Рис.3. Інтегрована обліково-інформаційна система забезпечення користувачів (розроблена автором)

Висновки. Таким чином визначимо обліково-інформаційне забезпечення управління як результат синергії організаційних, інформаційних, облікових та управлінських механізмів спрямованих на задоволення потреб фахівців сфери управління щодо своєчасного отримання повної, достовірної і релевантної інформації про діяльність господарюючого суб'єкта з метою прийняття адекватних управлінських рішень

Література:

1. Аксененко А.Ф. Информационное обеспечение экономического анализа / А.Ф.Аксененко. – М.: Финансы, 1978. – 80 с.
2. Бондар М. Обліково-аналітична інформація в управлінні підприємницькою діяльністю / М. Бондар // Економічний аналіз. – 2010. – Вип.6. – С. 13-16.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: навч.посіб. / Ф.Ф.Бутинець, Т.В.Давидюк, Н.М.Малюга. – Житомир: ПП Рута, 2005. – 480 с.
4. Голячук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством / Н.Голячук // Економічний аналіз. – 2010. – Вип.6. – С. 408-410.
5. Друри К. Управленческий и производственный учет / К. Друри. – М. : Юнити-Дана, 2007. – 1424 с.
6. Жук В.М. Обліково-інформаційне забезпечення моніторингу аграрного ринку України / В.М. Жук // Економіка АПК. – 2011. - № 8. – С.53-60.
7. Кірейцев Г.Г. Развитие бухгалтерского учета: теория, профессия, межпредметные связи: монография / Г.Г.Кірейцев. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 236 с.
8. Ковальчук Т.М. Оперативный экономический анализ в управлении агропромышленным производством / Т.М.Ковальчук. – К.: ІАЕ, 2001. – 520 с.
9. Мельниченко І.В. Обліково-аналітична система сільськогосподарського підприємства: сутність і структура / І.В.Мельниченко // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 98-101.
10. Організація стратегічного обліку витрат діяльності промислового підприємства : монографія / М.В.Болдуєв, О.В.Болдуєва, Т.П.Макаренко, Г.В.Власюк, О.В.Клименко. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2010. – 164 с.
11. Палий В.Ф. Организация управленческого учета/ В.Ф.Палий. – М.: Бератор-пресс, 2003. – 224 с.
12. Пискунов В.А. Учетно-информационное обеспечение в управлении расходами промышленного предприятия: Автореф. дис. ... д-ра экон. наук:

Спец. 08.00.12 / С.-Петербур. гос. ун-т экономики и финансов. СПб., 2005;
Повстен А. Постановка управленческого учета: опыт практиков // Финансовый директор. – 2003. – №5. – С.17–20.

13. Пісьмаченко Л.М. Інтегрована система обліку як інформаційна база формування звітності та собівартості транспортних послуг сільськогосподарських підприємств / Л.М.Пісьмаченко // Держава та регіони: Серія «Економіка та підприємництво». – 2009. – №4. – С.271-274.

14. Подолянчук О.А. Сутність обліково-аналітичної інформації та її роль у системі контролю сільськогосподарського підприємства // Економіка АПК. – 2010. – №3. – С.54-57.

15. Попадюк С.В. Інформаційні технології та системи в обліку / С.В.Попадюк // [Електронний ресурс]: Режим доступу: // http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63434.doc.htm

16. Пушкар М.С. Філософія обліку : монографія / М.С. Пушкар. – Т.: Карт-бланш, 2002. – 157 с.

17. Садовська І.Б. Обліково-інформаційна система в управління витратами на забезпечення якості продукції/ І.Б.Садовська // Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 7 (26). Частина 3. – Луцьк, 2010. - С. 3-10 [Електронний ресурс]: Режим доступу: // http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_em/2010_7_3/11.pdf

18. Суворова С. Учетная система организации и экономическое информационное пространство / Суворова С. // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – № 10. – С. 42–53.

19. Хорнгрен Ч.Т. Управленческий учет. 10-е изд. / Ч.Т.Хорнгрен , Дж.Фостер, Ш. Датар. ; пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008. – 1008 с.

20. Шатохина А. Учет и информационное обеспечение управления хозяйственной деятельностью предприятий / А.Шатохина // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – №3. – С. 28-33.

***Summary.** Problems of quality accounting and management information needs are closely related to the development of modern information technologies. This use of computerization of information processes is the basis of a single integrated information systems that can efficiently meet the managers of all levels to complete and accurate information. Basic organizational and technological approaches to the creation of integrated accounting systems in agricultural enterprises solved in this paper.*

***Keywords.** Accounting and information systems, business accounting, operational accounting, accounting, strategic accounting and statistical records.*

УДК 658.589

*Заволока Ю.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Кременчуцького інституту Дніпропетровського
університету імені Альфреда Нобеля*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ДЕРЖАВИ

***Анотація.** Можливості залучення в країну інвестицій залежать, в першу чергу, від умов для інвесторів, які в ній створені, тобто від інвестиційного клімату. У статті описані підходи до визначення інвестиційного клімату, виявлено його характерні особливості.*

***Ключові слова:** інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал.*

Вступ. Однією з ключових умов розвитку економіки України є активізація інвестиційного процесу. Інвестиції необхідні для успішної модернізації економічного комплексу, нарощування темпів виробництва, диверсифікації економіки. У зв'язку з цим винятково важливу роль набуває проблема формування в нашій країні привабливого інвестиційного клімату.

Виклад основного матеріалу. Необхідно зазначити, що на сьогодні в економічній науці немає єдиного підходу до визначення поняття «інвестиційний клімат». Зокрема інвестиційний клімат трактують як сукупність політичних, економічних, юридичних факторів і умов регулювання інвестиційної діяльності, які визначають ступінь ризику інвестицій і можливість їх ефективного використання [7]. Н. Резник визначає інвестиційний клімат як ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (регіоні, галузі), для ймовірного надходження інвестицій у цю країну (регіон,